

KONSTITUCIJA KAO STIMULACIONI FAKTOR IZGRADNJE SOCIOKULTURNOG KAPITALA

Nikša Grgurević^{1,2}, Saša Mitrić²

¹Univerzitet Adriatik, Fakultet za Menadžment, Zemunska 143, 85 348 Meljine, Herceg Novi, Crna Gora, niksargurevic@t-com.me

²Univerzitet PIM, Ekonomski fakultet, despota Stefana Lazarevića bb, 78 000 Banja Luka, Bosna i Hercegovina

PRELIMINARNO SAOPŠTENJE

ISSN 2637-2150

e-ISSN 2637-2614

UDK 330.14:005.336.4]:005.336.4

DOI 10.7251/STED2102095G

Primljen rad: 23.08.2021.

Rad prihvaćen: 10.11.2021.

Published: 29.11.2021.

<http://stedj-univerzitetpim.com>

Autor za prepisku:

Nikša Grgurević, Univerzitet Adriatik, Fakultet za Menadžment, Zemunska 143, 85 348 Meljine, Herceg Novi, Crna Gora, niksargurevic@t-com.me

Copyright © 2021 Nikša Grgurević i Saša Mitrić; published by UNIVERSITY PIM. This work licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.

APSTRAKT

U svim društvenim oblastima potrebno je aktivno i neprekidno djelovanje jedinstvenih (konstitutivnih) pravila koja jednako važe za sve i vrše neselektivno i neprivilogovano regulisanje, koordinisanje, organizovanje i limitiranje ljudskog ponašanja. To su institucije, koje se na najbolji način mogu predstaviti svojim funkcijama. Ekonomska nauka je jasno pokazala kako u principu funkcioniše realna (pa i virtualna) ekonomska stvarnost i utvrdila da je uloga institucija u društvu i privredi ne samo neophodna i nezaobilazna, nego i prioritetna, kao neka meta-podloga i meta-mehanizam. Predmet istraživanja u

ovom radu predstavlja istraživanje uticaja konstitucionih (političkih) pravila, ekonomskih pravila i ugovora na izgradnju sociokulturnog kapitala. Cilj istraživanja je da se dokaže da su se svi razvojni modeli koji su ignorisali institucije pokazali neodrživim. Konstitucija ima ulogu onemogućavanja proizvoljnosti, odnosno "vladanja bez pravila".

Ključne riječi: konstitucija, institucije, ekonomska stvarnost, sociokulturni kapital.

UVOD

U literaturi je prihvaćeno da se sve institucije dijele da formalne i neformalne. Pod formalnim se podrazumijevaju pravila koja su formirana i koja se podržavaju od zvaničnih državnih organa (npr. konstitucija).

Pod neformalnim institucijama se podrazumijevaju opšte prihvaćeni kodeksi ponašanja ljudi, koji su vezani za običaje, tradiciju, navike, pravila, moralne vrijednosti i religijska vjerovanja, koja se formiraju u određenim kulturnim sredinama tokom vremena. Oni su personificiranog karaktera, jer proizilaze iz vjerovanja ljudi, privrženosti, rođaćkih i drugih tradicionalnih odnosa, ideoloških ubjeđenja i sl. Neformalne institucije proizilaze iz informacija, koje se prenose putem raznih društvenih mehanizama. One su u većini slučajeva dio kulturnog nasleđa. Djeluju u praksi kao privredni moral, a posebno u kriznim periodima i uslovima, kada međuljudski odnosi nijesu regulisani formalnim institucijama, političkim institucijama (hijerarhijska struktura vlasti, donošenje odluka i kontrola njihovog

Grgurević, N. i Mitrić, S. (2021). Konstitucija kao stimulacioni faktor izgradnje sociokulturnog kapitala. *Sted Journal*, 3(2), 95-101.

ispunjavanja) i ekonomskim institucijama (koje se često poistovjećuju s pravima svojine, iako je jasno da tu još spadaju državno i tržišno regulisanje, s kategorijama svojine, firme, razmjene, novca, kredita, cijena itd.). Velika je vjerovatnoća takođe da će dobre ekonomske institucije biti praćene dobrim političkim institucijama. Zbog svega toga, korisno je prihvatiti shvatanje D. Acemoglua i dr. o ulozi institucija u društvu i privredi, prema kojem je za smanjenje, relativizaciju i kontrolu dominacije politike nad ekonomijom potrebna dominacija institucija nad politikom i ekonomijom (Acemoglu, Johnson, Robinson, & Thaicharoen, 2003). Jer, činjenice govore u prilog tvrdnji B. Yerznkyana da se „na određeni način i u određenim društvima i državama homo politicus može posmatrati kao srednji kočioni član između homo institutusa i homo economicusa“, (Yerznkyana 2012), bez obzira što je u ekonomskoj i drugoj literaturi dovoljno relativizovan značaj ovog posljednjeg, kako ističu M. Delibašić i N. Grgurević (Delibašić, Grgurević, 2014a). Praksa pokazuje da se u pojedinim državama tranzicije homo politicus direktno popriječio na putu realne institucionalne konkurencije, institucionalnih promjena i institucionalnih inovacija.

“Razvojni” modeli koji su ignorisali institucije pokazali su se neodrživim (Delibasic & Grgurevic, 2014).

Rakorak između pogubnih ekonomskih kvazi-teorijskih modela i prakse je orgoman i opasan. Ali, on nije brinuo alibi-ekonomiste i alibi-reformatore. Jezik argumenata nije toliko neshvatljiv, koliko je primamljiv jezik interesa. U takvoj situaciji je za evoluciju društva i privrede pogubno institucionalno neprilagođavanje i/ili kočenje institucionalnih promjena. Pravila se obično definišu kao opšte važeći i zaštićeni propisi, koji dozvoljavaju ili zabranjuju određene oblike djelatnosti individue (ili grupe ljudi). Razlikuju se formalna (zakonski fiksirana i zaštićena od strane državnih organa) i neformalna pravila. Određeni oblici pravila nalaze se u međusobnim odnosima

subordinacije, tako da najprostija klasifikacija obuhvata tri tipa pravila:

- konstitucionalna (politička) pravila, koja određuju: hijerarhijsku strukturu države, strukturu odlučivanja i način ostvarivanja kontrole,
- ekonomska pravila, koja su uslovanjanja prava svojine kao ovlašćenja koja određuju dejstva koja su dozvoljena (sankcionisana); Proizvod ekonomskih pravila su ne samo prava svojine, nego i obaveze, jer je riječ o uzajamnim odnosima između ljudi i
- ugovori, koji predstavljaju pravila koja strukturiraju razmjenu između ekonomskih agenata. Ugovore karakteriše postojanje obostrane i dobrovoljne saglasnosti.

To znači da je razumijevanje konzistentnog institucionalnog poretka, institucionalnih aranžmana i kanala preko kojih realno i kvalitetno funkcionišu institucije od suštinskog značaja za kreiranje odgovarajućih politika, koje bi omogućile postizanje ciljeva ekonomskog rasta i održivog razvoja (Chang & Evans, 2005).

TIPOVI PRAVILA, MEHANIZMA PRINUDE

Radi shvatanja razmatranog pitanja, potrebno je razumjeti značenje institucija. Nobelovac D. North (North, 1981) definiše institucije kao “pravila igre u društvu ili, formalnije, ograničenja koja su smislili ljudi da oblikuju svoje interakcije”. Kao rezultat toga, institucije strukturiraju podsticaje za ljudsku razmjenu, bilo da je ona politička, socijalna, ekonomska ili neka druga (North, 1990). Konkretniji pokušaj sinterizovanja i strukturiranja istraživačkog polja NET preko povezivanja tipova pravila, mehanizama prinude i institucija napravili su S. Voigt i H. Engerer (tabela 1). Prije svega, na bazi razumijevanja institucije kao relacijskog para (pravilo i mehanizam za njegovo izvršenje), autori su kreirali empirijsku klasifikaciju institucija, na osnovi kombinacije raznih tipova

Grgurević, N. i Mitrić, S. (2021). Konstitucija kao stimulacioni faktor izgradnje sociokulturnog kapitala. *Sted Journal*, 3(2), 95-101.

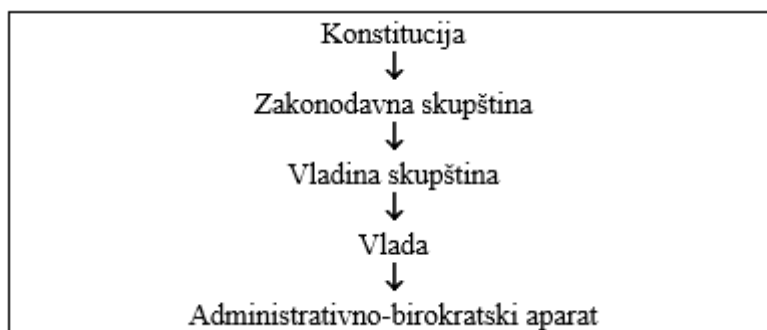
komponenti. Prve četiri vrste institucija autori nazivaju “unutrašnjim”, jer se mehanizmi prinude nalaze u društvu, dok drugi tip nazivaju “spoljnim”, s obzirom na to da prinudu vrši državni organ koji je nadređen društvu. Različitim oblicima institucija odgovaraju različiti tipovi pravila i mehanizama prinude.

Pri formulisanju modela konstitucije (slika 1) kao specifičnog i najvišeg mehanizma pravila, F. Hayek je pošao od potrebe (neophodnosti) suštinskog preobražaja postojećih demokratskih

instituta. On smatra da su demokratski instituti bili stvoreni zbog potrebe upravljanja, a ne zakonodavstva. Jer, u početku se pod demokratijom nijesu podrazumijevali sadržaji upravljanja, nego samo forma (procedura) donošenja odluka, koja nije upućivala na ciljeve upravljanja i sredstva za njihovu realizaciju. S protokom vremena, parlament (skupština) je dobijao sve veću, pa čak i neograničenu vlast u društvu, što znači da u društvu vlada princip suvereniteta parlamenta.

Tabela 1. Tipovi pravila, mehanizma prinude i odgovarajućih institucija (Voigt & Engerer, 2001)

Tip pravila	Tip mehanizma prinude	Tip institucije
Konvencija	Samooostvarenje	Unutrašnji-1
Etička pravila	Unutrašnja obaveza aktera	Unutrašnji -2
Običaji, tradicija	Neformalna društvena kontrola	Unutrašnji -3
Privatno pravilo	Organizovana privatna prinuda	Unutrašnji -3
Zakon	Organizovana državna prinuda	Spoljni

Slika 1. Opšta struktura vlasti prema Hayeku (Drašković, 1997)

Donošenje zakona i kontrola njihovog sprovođenja su različite funkcije, koje bi po pravilu trebalo da budu odvojene. Ali, ako izborni organ ima pravo da mijenja zakone, on će prije ili kasnije uraditi sve što je u njegovoj moći da učvrsti i proširi svoju vlast. Uslov ponovnog izbora su pojedini ustupci, kojima se “kupuje” podrška birača. Na taj način se kao politička nužnost pojavljuju besplatna davanja društvenih dobara pojedinim kategorijama stanovništva, olakšice različitim grupama s posebnim interesima i sl. Očuvanje vlasti po bilo koju cijenu pretvara se u najvažniji cilj, a rasipanje društvenih sredstava u

sredstvo za postizanje tog cilja, što objektivno krije u sebi opasnost od degeneracije demokratskog ideala. Zbog svega toga, Hayek (Drašković, 1997) smatra da u potpuno demokratskom društvu treba da postoje tri predstavnička organa: “Prvi - koji će se baviti isključivo konstitucijom (okupljače se u velikim razmacima vremena, samo kada su potrebne promjene u konstituciji); drugi - radi stalnog usavršavanja kodeksa pravednosti i treći - radi tekućeg vladanja, odnosno alokacije društvenih resursa”.

Cilj konstitucije je onemogućavanje proizvoljnosti, odnosno “vladanja bez pravila”. Za konstituciju glasa najviši

organ, koji na taj način štiti privatnu sferu djelatnosti od državnog miješanja, odnosno može formulirati jasne granice korišćenja prava države za primjenu prinude. Dalje, on predlaže originalni pristup za formiranje zakonodavne skupštine: svako pokoljenje koje napuni 45 godina bira iz svoje sredine delegate s rokom od 15 godina, tako da su u skupštini delegati uzrasta od 45-60 godina. Skupština se svake godine obnavlja za 1/15. Opšta struktura vlasti, prema mišljenju Hayeka, omogućuje da se izbjegnu deformacije demokratskog ideala, da se narod zaštiti od izrođavanja zakona u proizvoljnost i da se ograniči rast administrativnog aparata. Shvatanje prirode fijaska tržišta, društvenih dobara i preraspodjelnih procesa omogućilo je analogno razmatranje i objašnjenje uloge države u tržišnim procesima. Ekonomska analiza državnog regulisanja i političkih procesa promijenila je sliku o njihovom funkcionisanju, odnosno o ponašanju političara (kao "davalaca") i birača (kao "potrošača", odnosno korisnika društvenih dobara i usluga). Ta analiza je pokazala da državni sektor nije idealan mehanizam, jer, pored ostalog, nije sposoban da vrši transformaciju resursa u društvena dobra na način koji odgovara zahtjevima potrošača tih dobara. Odgovarajući na pitanje zašto je to tako, predstavnici teorije društvenog izbora su pošli od činjenice da državna djelatnost predstavlja posebnu oblast ljudske djelatnosti, a da ljudi u svim oblicima djelatnosti imaju sopstvene interese i preferencije. Pošto se djelatnost državnog sektora uglavnom zasniva na donošenju i realizaciji političkih odluka, jasno je da te odluke mogu u većem ili manjem stepenu odgovarati interesima stanovništva, odnosno kriterijumima ekonomske efikasnosti i socijalne pravednosti. Ekonomsko izučavanje političkih procesa dobija svoj puni smisao ako se uzme u obzir da političke odluke itekako utiču na preraspodjelu i alokaciju resursa. Interes za analizu uzroka pojedinih neoptimalnih političkih odluka može se objasniti nastojanjem da se pronađu mogućnosti za njihovu korekciju.

TEORIJA DRUŠTVENOG IZBORA

Alokacija i preraspodjela resursa državnog sektora ne realizuje se na tržištu, nego u političkom procesu, odnosno u oblasti državne vlasti. Zato je jasno da različite pozicije i uloge građana (potrošača društvenih dobara) u sistemu političkih instituta određuju načine i mogućnosti njihovog uticaja na donošenje političkih odluka, od kojih zavisi realizacija njihovih interesa. Potrošači društvenih dobara ispoljavaju i štite svoje interese i preferencije u procesu glasanja. Međutim, uticaj većine na donošenje političkih odluka zavisi ne samo od preferencija te većine, stepena demokratije, specifičnosti političkog ustrojstva, moći pojedinih društvenih grupa i odgovarajućeg uticaja na politiku, nego i od same procedure glasanja (odnosno pravilnika na kojoj se ona zasniva), koja nije neutralna.

Imajući u vidu da i u tako demokratskoj državi kao što su SAD (u kojoj je i nastala teorija društvenog izbora) izuzetan uticaj na političku vlast (koji se pod određenim pretpostavkama i uslovima može poistovjetiti sa samom vlašću) ima asocijacija biznismena, koja kao brojno zanemarljiva manjina praktično raspolaže ogromnom vlašću, predstavnici teorije društvenog izbora na logičan, originalan i konzistentan način objašnjavaju mistična uopštavanja o ponašanju političara, o vlasti biznisa preko specifične sprege s politikom, o ličnim interesima političara u vođenju političkog procesa, i sl. Ova teorija takođe objašnjava kako politička vlast u tzv. "demokratskim društvima" na "prirodan način" (logikom organizovanih interesa malih privilegovanih grupa) prelazi u ruke političkih lidera kao predstavnika tih grupa, koji na izborima pobjeđuju neorganizovane i nezaštićene (ili slabo zaštićene) interese velikih latentnih grupa, što je u suprotnosti s pravilom većine (a samim tim i realne demokratije). Na taj način relativno male lobističke grupe (ili pojedine grane, grupacije i drugo) često dobijaju razne pogodnosti i privilegije (poreske, carinske, monopolske, informacione) na račun milionskih potrošača i poreskih obveznika,

što služi kao osnov njihovog neopravdanog bogaćenja.

Te rušilačke tendencije ne samo što onemogućavaju prevazilaženje jaza između uskog kruga bogatih i širokog kruga siromašnih članova društva, nego vode daljem širenju tih razlika. Zato se na pragu trećeg milenijuma objektivno otvara niz pitanja: o granicama tih negativnih tendencija, o realnom postojanju demokratije i realnom postojanju specifičnih savremenih oblika zavisnosti, dominacije i sl.

Predstavnici teorije društvenog izbora, kako je već navedeno, svim svojim stavovima kritikuju postojeće načine državnog regulisanja ekonomije, posebno u dijelu procesa donošenja vladinih odluka. Oni se svojim zalaganjem za konstituciju (kao pravila svih pravila) na specifičan način zalažu za nešto što možemo uslovno nazvati (prihvatajući rizik od eventualne greške) kolektivistički individualizam. Jer, oni se, po našem mišljenju, bore protiv nepravednih, lobističkih, sociopatoloških i nedemokratskih načina realizacije ličnih (privatnih) ekonomskih interesa pojedinaca na vlasti i malih grupa lobističkog biznisa koje su u tijesnoj sprezi s vlašću i koji podržavaju tu vlast (dakle, bore se protiv društvene manjine koja predstavlja ono što sam nazvao političko-lobistički individualizam). Ta manjina na razne perfidne načine eksploatiše većinu, a većina im je svojim glasovima to omogućila, zahvaljujući mnogim nesavršenostima političkog procesa.

Ističući navedene nesavršenosti, predstavnici teorije društvenog izbora se zalažu za dominaciju privatnih (individualnih) interesa širokih slojeva društva, što znači cijelog kolektiva, odnosno biračkog tijela kao većine, a ne samo privilegovanih pojedinaca. Ta "većina" glasača je otuđena od vlasti, iako ona svojim glasovima, kako je navedeno, utiče na izbor vlasti (dolazak predstavnika na vlast). U tom smislu, teorija društvenog izbora objašnjava mnoge paradokse toga izbora. Pa ipak, ona ne nudi neke predloge niti neka gotova rješenja i/ili objašnjenja u pogledu prevazilaženja tih paradoksa i

anomalija. Naprotiv, ona samo samo podstiče na razmišljanje i eventualnu inicijativu, koja bi možda mogla (trebala) da uslijedi u budućnosti. Vjerovatno je i autorima razmatrane teorije jasno da su takva teorijska rješenja danas nerealna s aspekta postojećih odnosa snaga u društvu. Misli se na odnose između manjine koja je na vlasti i njihovih lobista, s jedne, i većine koja bira vlast, s druge strane. Ono što je sigurno jeste da su preporuke teorija društvenog izbora usmjerene u pravcu preduzimanja promjena, koje bi trebalo da dovedu do većeg stepena demokratije.

Nezavisno od razmotrenih praktičnih nedostataka i (ne)mogućnosti primjene u praksi, razmatrana teorija predstavlja značajan teorijski doprinos ekonomskoj analizi političke prakse i proklamovane demokratije, kao i manipulativne moći glasačkih mašina i pravila, kojom se demokratija višestruko narušava. Ona u teorijsko-istraživačkoj ravni pokazuje da nivo demokratije kod biračkih procedura u svim posmatranim slučajevima bitno i direktno zavisi od tzv. konstitutivnog izbora, tj. od izbora konkretnih pravilnika po kojima se u praksi donose i sprovode sve odluke o izborima.

Osuđujući svaki autorativni poredak vlasti i sve oblike kršenja demokratije, preporuke predstavnika ove teorije se mogu tumačiti kao njihovo zalaganje za što manje politike (čak i demokratske) u regulisanju ekonomskih pitanja i ljudskih sudbina, a za što više ustavnih pravila (institucija) kao objektivnih ograničavajućih faktora teško kontrolisanih individualnih i ekonomskih sloboda. Dakle, zalažu se za savremena pravila ponašanja koja ničim neće neće ograničavati, nego isključivo afirmisati pomenute slobode, i to u najvećem mogućem stepenu.

ZAKLJUČAK

Cilj konstitucije je onemogućavanje proizvoljnosti, odnosno "vladanja bez pravila". Za konstituciju glasa najviši organ, koji na taj način štiti privatnu sferu djelatnosti od državnog miješanja, odnosno može formulirati jasne granice korišćenja

Grgurević, N. i Mitrić, S. (2021). Konstitucija kao stimulacioni faktor izgradnje sociokulturnog kapitala. *Sted Journal*, 3(2), 95-101.

prava države za primjenu prinude. Ekonomsko izučavanje političkih procesa dobija svoj puni smisao ako se uzme u obzir da političke odluke itekako utiču na preraspodjelu i alokaciju resursa. Interes za analizu uzroka pojedinih neoptimalnih političkih odluka može se objasniti nastojanjem da se pronađu mogućnosti za njihovu korekciju. Iako teorija društvenog izbora daje direktne i indirektne preporuke za borbu protiv uticajnih grupa s "posebnim interesom", praksa pokazuje da demokratska društva još uvijek nijesu uspjela da zaustave rušilačku tendenciju dominacije politike i velikog biznisa malih grupa uticaja, usmjerenu na izvlačenje ekonomskih koristi iz vođenja političkog procesa, na onemogućavanje politike progresivnog oporezivanja i opšteg blagostanja. Predstavnici ove teorije se zalažu za savremena pravila ponašanja koja ničim neće neće ograničavati, nego isključivo afirmisati pomenute slobode, i to u najvećem mogućem stepenu.

Zbog svega navedenog potrebno je aktivno i neprekidno djelovanje jedinstvenih (konstitutivnih) pravila koja jednako važe za sve i vrše neselektivno i neprivilogovano regulisanje, koordinisanje, organizovanje i limitiranje ljudskog ponašanja. To su institucije, koje se na najbolji način mogu predstaviti svojim funkcijama. Institucionalnu strukturu većina autora poistovjećuje sa institucionalnim poretkom, čiji je stub religija, moral i ideologija, koje su istovremeno i osnovne komponente sociokulturnog kapitala. Za značajan ekonomski napredak potrebno poboljšati i stalno jačati kvalitet domaćeg institucionalnog okvira.

LITERATURA

- Acemoglu, D., Johnson, S., Robinson, J., & Thaicharoen, Y. (2003). Institutional causes, macroeconomic symptoms: volatility, crises and growth. *Journal of monetary economics*, 50(1), 49-123.
- Chang, H.J., Evans, P. (2005). The Role of Institutions in Economic Change, in G. Dymski & S. Da Paula (eds), *Reimagining Growth*, London, Zed Press, 99-129.
- Delibasic, M., Grgurevic, N. (2014). Framework for Researching the Modelling Possibilities of Institutional Behavior, *Montenegrin Journal of Economics*, 9(4), 65-75.
- Delibašić, M., Grgurević, N. (2014a). Institucionalno ponašanje kao osnova racionalne ekonomske politike. *Ekonomija /Economics*, 20(2), 445-464.
- Drašković, V. (1997). *Neoinstitucionalne ekonomske teorije*. Beograd-Kotor: Ekonomika i Fakultet za pomorstvo,
- North, D. C. (1981). *Structure and Change in Economic History*. New York: Norton.
- North, D.C. (1990). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Voigt, S., Engerer, H. (2001). Institutions and transition: Possible policy implications of the new institutional economics, in: *Frontiers in economics*, K. Zimmermann (ed.), Berlin: Springer.
- Yerznkyan, B.H. (2012). Pluralistic Institutional Solutions of the Problem of Externalities. *Montenegrin Journal of Economics*, 8(2), 73-86.

CONSTITUTION AS A STIMULATION FACTOR OF CONSTRUCTION SOCIOCULTURAL CAPITAL

Nikša Grgurević^{1,2}, Saša Mitrić²

¹*Adriatic University, Faculty of Management, Zemunska 143, 85 348 Meljine, HercegNovi, Montenegro, niksagrgurevic@t-com.me*

²*University PIM Banja Luka, Faculty of Economics, despota Stefana Lazarevića bb, 78 000 Banja Luka, Bosnia and Herzegovina*

PRELIMINARY COMMUNICATION

ISSN 2637-2150

e-ISSN 2637-2614

UDK

DOI

Paper received: 23.08.2021.

Paper accepted: 10.11.2021.

Published: 29.11.2021.

<http://stedj-univerzitetpim.com>

Corresponding author:

Nikša Grgurevic, Adriatic University, Faculty of Management, Zemunska 143, 85 348 Meljine, HercegNovi, Montenegro, niksagrgurevic@t-com.me

---

Copyright © 2021 Nikša Grgurevic & Saša Mitric; published by UNIVERSITY PIM. This work licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.

ABSTRACT

In all areas of society, it is necessary to actively and continuously act on unique (constitutive) rules that apply equally to all and perform non-selective and unprivileged regulation, coordination, organization and limitation of human behavior. These are institutions that can best present their functions. Economics has clearly shown how the real (and even virtual) economic reality works in principle and determined that the role of institutions in society and economy is not only necessary and unavoidable, but also a priority, as a meta-

basis and meta-mechanism. This paper presents a study of the impact of constitutional (political) rules, economic rules and contracts on the construction of socio-cultural capital. The aim of the research is to prove that all development models that have ignored institutions have proved unsustainable. The constitution has the role of preventing arbitrariness, ie "rule without rules".

Keywords: constitution, institutions, economic reality, sociocultural capital